

شماره چهاردهم - مرداد ۱۳۹۰

در این شماره می‌خوانید:

- سخن نخست
- آینده‌پژوهی و فرهنگ
- یک آینده‌پژوه
- معرفی کتاب
- گشت و گذری در اینترنت
- دنیای مجازی
- چکیده انگلیسی

آینده‌پژوهی و فرهنگ

ماهنامه الکترونیکی انجمن آینده نگری ایران

با موضوع آینده‌پژوهی

سردبیر: بابیزید مردوخ، عضو هیئت مدیره انجمن آینده‌نگری ایران

ویژه اطلاع‌رسانی اعضای انجمن و عموم علاقمندان آینده‌پژوهی

نشانی اینترنتی: www.iransfa.ir

سخن نخست

نسبت آینده‌پژوهی با فرهنگ

همگرایی بی‌سابقه‌ی دو
مؤلفه‌ی "اطلاعات" و
"فناوری" فرهنگ را نه
در مقام یک مفهوم نظری،
بلکه در جایگاه
موضوعی کاربردی در
میان آحاد جوامع نهادینه
ساخته است.

آینده‌پژوهان فرهنگی به
بررسی روندهای
فرهنگی، برون‌یابی آن‌ها
و تدوین الگوهای
فرهنگی می‌پردازند که
آینده‌ی مصرف اطلاعات
و کاربرد فناوری‌های
فرهنگی را در هر جامعه
تعریف می‌کنند.

امروز در قلمرو برنامه‌ریزی‌های اجتماعی اهمیت شاخص "دستیابی به فناوری"^۱ بر دیگر شاخص‌های متعارف از جمله شاخص "توسعه‌ی انسانی"^۲ جایگاه ویژه‌ای یافته است؛ شاخصی که افزون بر توسعه‌ی مهارت‌های انسانی، به ابداع و اشاعه‌ی فناوری نیز بستگی دارد. در چنین شرایط تازه‌ای شکل‌گیری و تکامل فناوری‌ها به ویژه آن دسته از آن‌ها که با مقوله‌ی فرهنگ ارتباط دارند و به اصطلاح "فناوری‌های فرهنگی"^۳ نامیده می‌شوند، در کانون توجه آینده‌پژوهانی قرار دارد که به آینده‌نگری پیرامون فناوری‌های یاد شده می‌پردازند. نقطه‌ی عطف این توجه فزاینده، همگرایی بی‌سابقه‌ی دو مؤلفه‌ی "اطلاعات" و "فناوری" است که فرهنگ را نه در مقام یک مفهوم نظری، بلکه در جایگاه حوزه‌ی کاربردی در میان آحاد جوامع نهادینه ساخته است.

از سوی دیگر، در جهان معاصر توسعه‌ی پایدار از عرصه‌ی فرهنگ قابل جداسازی نیست. حرکت جوامع گوناگون به سوی پیشرفت و توسعه، آمیزه‌ای تحسین‌برانگیز از عقلانیت، تجربه، انگیزه، احساس، غریزه‌ی بقا، ستیز و تلاش است و همگی این‌ها در بستری از "فرهنگ" معنا می‌یابند و گونه‌ای متفاوت از آن را در هر جامعه نمایان می‌سازند. شناسایی بخش‌های فرهنگی سازگار با نیازهای توسعه‌ی هر جامعه به یاری آینده‌نگری فرهنگی و تطبیق آن‌ها با روندهای فرهنگی جاری و آینده‌ی جامعه، زمینه‌ساز تعریف هدف‌های جدید و بازنگری هوشمندانه در اهداف پیشین است.

به باور کارشناسان امور فرهنگی، فرهنگ در جامعه یا سازمان سه لایه دارد: مفروضات اساسی (لایه‌ی درونی)، ارزش‌ها و هنجارها (لایه‌ی میانی)، محصولات و کالاهای فرهنگی (لایه‌ی بیرونی). فرایند تغییر اجتماعی از محصولات فرهنگی و چگونگی تولید، توزیع و مصرف آن‌ها آغاز می‌شود. شرایط جهان امروز به گونه‌ای رقم خورده است که فناوری نقطه‌ی آغازین تحول فرهنگی به شمار می‌آید، زیرا دستیابی به لایه‌های زیرین فرهنگ از راه دستکاری در لایه‌های بیرونی میسر است. در همین حال، نیل به هدف‌هایی که معمولاً در توسعه‌ی فرهنگی تعیین می‌شوند، با تغییر لایه‌های بیرونی و میانی میسر است. برای مثال، اینترنت خود نمونه‌ای بارز از این واقعیت انکارناپذیر است. کاربردهای گوناگون اینترنت در لایه‌های بیرونی، تأثیرات مثبت و منفی گریزناپذیر خود را بر لایه‌های درونی فرهنگ‌ها بر جای نهاده است.

آینده‌پژوهان فرهنگی به بررسی روندهای فرهنگی، برون‌یابی آن‌ها و تدوین الگوهای فرهنگی می‌پردازند که آینده‌ی کاربرد فناوری‌های فرهنگی را در هر جامعه تعریف می‌کنند. انجام صحیح این فرایند می‌تواند به نوبه‌ی خود به "احیای فرهنگی" جوامع متناسب با شرایط تازه بیانجامد و هنر واقعی آینده‌نگری فرهنگی در چنین جایگاهی می‌تواند نمایان شود. نسبت آینده‌پژوهی و فرهنگ، نسبتی دوستانه است. آینده‌پژوهانی که به مطالعات فرهنگی می‌پردازند، هیچ‌گاه در صدد تعیین تکلیف برای تعاملات فرهنگی آحاد جامعه بر نمی‌آیند، بلکه به حق انتخاب شهروندان در بهره‌برداری از الگوهای فرهنگی گوناگون احترام می‌گذارند و با ارایه‌ی چشم‌اندازهای امیدبخش، آن‌ها را در گزینش الگوهای فرهنگی مفید و تعالی‌بخش یاری می‌دهند.

1. Technology Acquisition Indicator (TAI)
2. Human Development Indicator (HDI)
3. Cultural Technologies

از همه‌ی پدیدآورندگان این ماهنامه به ویژه آقای سید علیرضا حجازی عضو محترم انجمن و مسوول تدوین ماهنامه سپاسگزاری می‌شود.

انجمن آینده‌نگری ایران

آینده‌پژوهی و فرهنگ

اشاره

در سال‌های اخیر توجه فزاینده‌ای به موضوع فرهنگ، اهمیت و جایگاه فردی و اجتماعی آن مبذول شده است. در هر بحثی پیرامون فرهنگ، دیدگاه خاصی مورد توجه بوده و فرصت‌ها و چالش‌های فرهنگی بنا بر همان دیدگاه بررسی و مطالعه شده‌اند. در این مجال نگاهی آینده‌پژوهانه به این مقوله خواهیم داشت و امید می‌رود این بررسی به طراحی و اجرای تدابیر شایسته متناسب با نیازهای فرهنگی جامعه یاری رساند. آینده‌پژوهی با تقویت فرهنگ امید در میان تصمیم‌سازان و متولیان فرهنگ این باور را تشویق می‌نماید که می‌توان با برداشتن گام‌هایی فراتر از گفتار یا نوشتار، به سوی طراحی و پیاده‌سازی الگوهای فرهنگی مطلوب پیش رفت. چنین الگوهایی می‌توانند زمینه‌ساز توسعه‌ی جامعه‌ای دانش‌بنیان شوند. در آینده‌پژوهی فرهنگی موضوعاتی مانند: عوامل موثر بر آینده‌ی فرهنگ، روندهای تاثیرگذار بر فرهنگ، فناوری‌ها و الگوهای فرهنگی مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرند و برای آفرینش آینده‌های مرجح فرهنگی فرصت‌آفرینی می‌شود.

مقدمه

اهمیت و ضرورت پژوهش درباره آینده‌ی فرهنگ در جهان معاصر دیگر توصیه‌ای دوستانه نیست، بلکه به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شده است. بسیاری از کشورهایی که دغدغه‌ی رسیدگی به آینده‌های فرهنگی شهروندان خود را دارند، برنامه‌های مطالعاتی مدون و هدفمندی را در این راستا به انجام رسانده یا آغاز کرده‌اند. در این مطالعات عوامل موثر بر آینده‌ی فرهنگ، روندهای تاثیرگذار بر فرهنگ، فناوری‌ها و الگوهای فرهنگی مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرند و برای آفرینش آینده‌های مرجح فرهنگی برنامه‌ریزی می‌شود.

آینده‌پژوهان نیز به عنوان کارشناسانی که در هر جامعه نبض آینده از جمله آینده‌های فرهنگی را در دست بررسی دارند، بخشی از تلاش‌های خود را صرف شناسایی آینده‌های فرهنگی می‌کنند و به تصمیم‌سازان و برنامه‌ریزان جامعه برای برنامه‌ریزی‌های مطلوب فرهنگی یاری می‌رسانند. آن چه پژوهش پیرامون آینده‌ی فرهنگ را جذاب ساخته، مقوله‌ی تغییر است. فرهنگ پدیده‌ای تغییر پذیر و در همان حال تغییر آفرین است. فرهنگ به نوبه‌ی خود متاثر از عوامل

اجتماعی است. از نگاه آینده‌پژوهان دامنه‌ای از عوامل تغییر اجتماعی که تغییر فرهنگی را نیز در بر می‌گیرند، شامل این موارد هستند: توان صنعتی و اقتصادی، بازار کسب و کار و ظرفیت‌های شغلی، شرایط جغرافیایی، سیاسی و اجتماعی، ذخایر و منابع طبیعی، توسعه‌ی دانشی و فناوری‌های جامعه، اقتصاد دانایی و الگوی مصرف جامعه در بخش‌های گوناگون.

نخستین پرسشی که در آینده‌پژوهی فرهنگی مورد توجه قرار می‌گیرد، این است که "چگونه می‌توان نقش عوامل تغییر پذیر و تغییر دهنده‌ی یاد شده را بر تغییرات فرهنگی مشخص ساخت؟" آینده‌پژوهان فرهنگی برای پاسخ به این پرسش از میان انبوهی از داده‌ها و اطلاعات، الگوهای معینی از تغییرات فرهنگی را استخراج می‌کنند. این الگوها نشان می‌دهند که تغییرات ضعیف و قوی فرهنگی، آینده‌های فرهنگی متفاوتی را رقم خواهند زد و برآیند آن‌ها از این واقعیت حکایت دارد که جهان به سوی آینده‌ای جهانی و مشترک از فرهنگ در حال حرکت است.

نظر از تفاوت‌های فرهنگی خود) خواسته یا ناخواسته تحت تاثیر فرهنگی واحد در استفاده از آن سامانه‌ی پست الکترونیک قرار دارند. آینده پژوهی آمادگی برای رویارویی با چنین فرهنگ مشترکی را تقویت می‌کند و تصمیم‌سازان جامعه را برای برنامه‌ریزی به منظور پاسخگویی به پیامدهای مثبت و منفی آن آماده می‌سازد.

فرهنگ مفهومی گسترده و در بر گیرنده‌ی افکار، اعمال و احساسات بشری و روش‌های گفتاری، کرداری و پنداری فردی و اجتماعی افراد است.

فرهنگ و آینده‌ی رقابت فرهنگی

با در نظر گرفت همین واقعیت است که در جهان معاصر شاهد شکل‌گیری رقابت‌های فرهنگی هستیم. و باز به دلیل برخورداری فرهنگ از چنین ویژگی رقابتی است که فرهنگ سهم قابل توجهی از مطالعات آینده‌پژوهان را به خود اختصاص داده است. برای واکاوی این موضوع بهتر است پیش از هر اقدامی به ارایه‌ی تعریفی از فرهنگ بپردازیم. با توجه به وجود دیدگاه‌های متفاوت پیرامون فرهنگ بهتر است از افراط و تفریط‌های متعارف در این زمینه پرهیز کنیم. آینده‌پژوهان فرهنگ را یک مجموعه‌ی باز و در حال گسترش به سطح جامعه در نظر نمی‌گیرند و بر این باورند که نباید آن را به اندازه‌ای تنزل داد که فرهنگ به مثابه یک سیستم مکانیکی تعبیر شود. جمع‌بندی تعاریف گوناگون از فرهنگ این گونه قابل ارایه است: "فرهنگ مفهومی گسترده و در بر گیرنده‌ی افکار، اعمال و احساسات بشری و روش‌های گفتاری، کرداری و پنداری فردی و اجتماعی افراد است." فرهنگ‌ها در بستر جوامع پدید آمده و رشد می‌کنند کارکرد آن‌ها نیز برآوردن نیازها و برقراری روابط ارزشمند میان انسان‌ها است. به تعبیری، فرهنگ اندوخته‌ای است از آموزه‌های یک جامعه برای ادامه‌ی حیات آن. فرهنگ معمولاً مجموعه‌ای است از آگاهی و عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادها.

فرهنگ در جامعه یا سازمان سه لایه دارد: مفروضات اساسی (لایه‌ی درونی)، ارزش‌ها و هنجارها (لایه‌ی میانی)، محصولات و کالاهای فرهنگی (لایه‌ی بیرونی).

پدیده‌ی جهانی شدن و فرهنگ

به باور آینده‌پژوهان جهانی شدن پدیده‌ای است که به شکل فزاینده‌ای بر ابعاد گوناگون حیات و رشد جوامع بشری سایه گسترده است. البته چگونگی تاثیرپذیری از پدیده‌ی جهانی شدن در هر جامعه‌ای متفاوت است. با این حال، موضوع جهانی شدن برای مطالعه‌ی آینده‌ی فرهنگ ضرورتی انکارناپذیر است و چه بسا می‌توان گفت که آینده‌ی فرهنگ در جهانی شدن نهفته است. هم‌افزایی‌ها، همکاری‌ها و حتی رقابت‌های فرهنگی همگی در میدان و عرصه‌ی جهانی شدن معنا می‌یابند.

جهانی شدن در حوزه‌ی فرهنگ مانند هر پدیده‌ی اجتماعی دیگری مزایا و معایب خاص خود را دارد و نمی‌توان آن را به طور مطلق پدیده‌ای مثبت یا منفی پنداشت.

هنگامی که از مقوله‌ی جهانی شدن در عرصه‌ی فرهنگ سخن به میان می‌آید، با موضع‌گیری‌های مثبت و منفی گوناگونی رو به رو می‌شویم. برخی آن را در تعارض با بقای فرهنگ ملی و پایداری فرهنگ‌های بومی می‌پندارند و برخی دیگر آن را عاملی در راستای گسترش و ترویج فرهنگ‌های محلی و قومی به دیگر اقوام و ملل می‌دانند. البته در محافل دانشگاهی جهانی شدن عامل زمینه‌ساز و تقویت کننده‌ی تبادل‌های فرهنگی و در نتیجه تکامل فرهنگی جوامع تلقی می‌شود.

با گسترش ارتباطات و فناوری‌های ارتباطی دیگر نمی‌توان فرهنگ‌های محلی و بومی را به قلمرو جغرافیایی آن‌ها محدود ساخت.

صرف‌نظر از سوءبرداشت‌ها یا بزرگنمایی‌های متفاوتی که در این زمینه وجود دارد، واقعیت امر آن است که جهانی شدن در حوزه‌ی فرهنگ مانند هر پدیده‌ی اجتماعی دیگری مزایا و معایب خاص خود را دارد و نمی‌توان آن را به طور مطلق پدیده‌ای مثبت یا منفی پنداشت. باید پذیرفت که جهان به سرعت در حال گذار به مرحله‌ی جهانی شدن است و در این میان با گسترش ارتباطات و فناوری‌های ارتباطی دیگر نمی‌توان فرهنگ‌های محلی و بومی را به قلمرو جغرافیایی آن‌ها محدود ساخت. جهانی شدن ماهیتی فرهنگی دارد و فرهنگ جهان در حال حرکت به سوی یک "فرهنگ مشترک" است. برای مثال، میلیون‌ها نفر در سراسر جهان که از یک سرویس پست الکترونیکی مشهور مانند یاهو^۱ برای تبادل پیام و داده‌های الکترونیکی استفاده می‌کنند، (صرف

1 Yahoo

جامعه نیز طبقات و اقشار متفاوت نیز ممکن است آینده‌های فرهنگی مطلوب همسانی نداشته باشند.

مصرف کنندگان محصولات فرهنگی دیگر کشورها مانند فیلم‌های سینمایی که در هالیوود تولید می‌شوند. مجبورند چیزهایی را تماشا کنند که ممکن است با فرهنگ ملی و قومی آن‌ها در تعارض باشد. در چنین حالتی دیگر تعامل فرهنگی هیچ معنا و جایگاهی ندارد و تنها واژه‌ای که معرف شایسته‌ی چنین وضعیتی است، سودجویی و سیطره‌ی فرهنگی است.

منافع متفاوت جوامع اقتضا می‌کند که به جوامع دیگر به عنوان بازارهایی برای صادر کردن محصولات فرهنگی خود نگاه کنند. این امر در رقابت‌های فرهنگی موضوعی کاملاً نمایان و بدیهی است. البته باید میان سودجویی و تعامل فرهنگی تمایز قائل شد. روشن است که کشورهای صنعتی ترجیح می‌دهند فرهنگ آینده، فرهنگی باشد که مشوق مصرف محصولات و صنایع فرهنگی باشد که در این گونه کشورها تولید می‌شوند. صنعت سینما نمونه‌ای بارز از این واقعیت است. مصرف کنندگان محصولات فرهنگی دیگر کشورها مانند فیلم‌های سینمایی که در هالیوود تولید می‌شوند، مجبورند چیزهایی را تماشا کنند که ممکن است با فرهنگ ملی و قومی آن‌ها در تعارض باشد. در چنین حالتی دیگر تعامل فرهنگی هیچ معنا و جایگاهی ندارد و تنها واژه‌ای که معرف شایسته‌ی چنین وضعیتی است، سودجویی و سیطره‌ی فرهنگی است. درک همین واقعیت است که آینده‌پژوهان فرهنگی را به سوی این تصمیم سوق می‌دهد که به آینده‌ی فرهنگی جامعه‌ی خود بیاندیشند و برای آن برنامه‌ریزی کنند. غفلت از این ضرورت می‌تواند جوامع را در مسیر آینده‌های فرهنگی نامطلوب بیاندازد، آینده‌هایی که توسط دیگران طراحی شده است. بنابراین، جوامع مستقل و آزاداندیش ترجیح می‌دهند به جای آن که مصرف‌کننده‌ی آینده‌های فرهنگی دیگران باشند، آینده‌های فرهنگی ملی خود را طراحی کنند. به این منظور باید به روندهایی توجه داشت که آینده‌های فرهنگی را تقویت یا تضعیف می‌کنند.

"روند"، تغییرات پیوسته و منظم داده در بستر زمان است و دربردارنده‌ی سلسله رویدادهایی است که با هم به طور منطقی رابطه دارند.

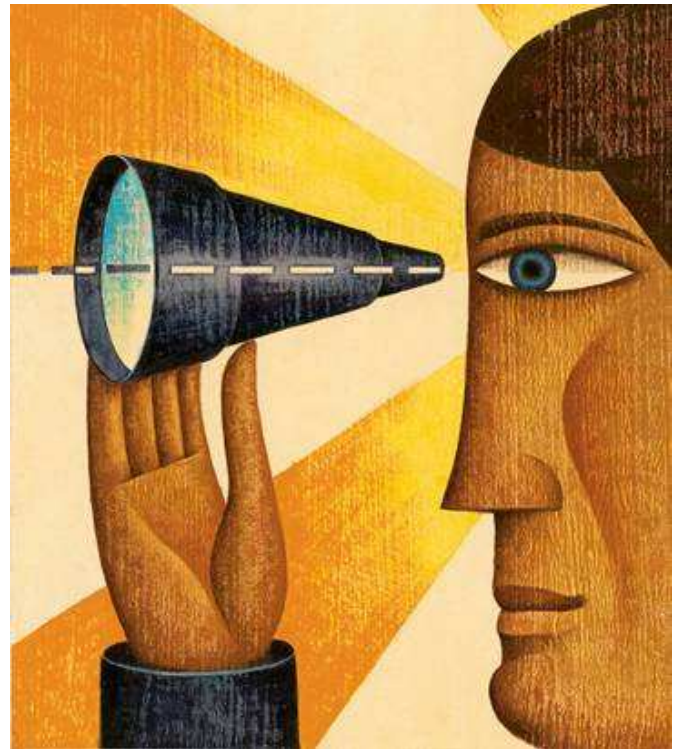
در نگاهی دیگر، فرهنگ در جامعه یا سازمان سه لایه دارد: مفروضات اساسی (لایه‌ی درونی)، ارزش‌ها و هنجارها (لایه‌ی میانی)، محصولات و کالاهای فرهنگی (لایه‌ی بیرونی). فرایند تغییر اجتماعی و فرهنگی از محصولات و چگونگی تولید، توزیع و مصرف آن‌ها آغاز می‌شود. شرایط جهان امروزه به گونه‌ای رقم خورده است که فناوری نقطه‌ی آغازین تحول فرهنگی به شمار می‌آید، زیرا دستیابی به لایه‌های زیرین فرهنگ از راه دستکاری در لایه‌های بیرونی میسر است. در همین حال، نیل به هدف‌هایی که معمولاً در توسعه‌ی فرهنگی تعیین می‌شوند، با تغییر لایه‌های بیرونی و میانی (بدون تغییر شدید در مفروضات اساسی و تنها با تفسیر دوباره و بازشناسی آن‌ها) میسر است. برای مثال، اینترنت خود نمونه‌ای بارز از این واقعیت انکارناپذیر است. کاربردهای گوناگون اینترنت در لایه‌های بیرونی، تأثیرات مثبت و منفی گریزناپذیر خود را بر لایه‌های درونی فرهنگ‌ها بر جای نهاده است.

باور عمومی در آینده‌پژوهی بر این پیش‌فرض استوار است که برای مطالعه‌ی آینده‌ی هر حوزه‌ای باید مولفه‌های تاثیرگذار بر آینده‌ی آن را شناسایی و مطالعه کرد. تردیدی درباره‌ی اهمیت و ضرورت پژوهش درباره‌ی آینده‌ی فرهنگ وجود ندارد، اما باید بدانیم که در جهان متغیر کنونی عرصه‌ی فرهنگ نیز با دگرگونی‌های شگرفی روبه‌رو است. در این راستا ممکن است با چنین پرسشی روبه‌رو شویم: "این دگرگونی‌ها به کدام سو به پیش می‌روند و کدام آینده را هدف گرفته‌اند؟" بی‌شک آینده‌ی مطلوب فرهنگی جوامع گوناگون یکسان نیست. تفاوت در ارزش‌های فرهنگی تنها به دلیل عوامل عاطفی یا اعتقادی نیست، بلکه منافع مادی جوامع گوناگون نیز اقتضات متفاوتی را در مورد آینده‌ی مطلوب آن‌ها به همراه دارند. حتی در یک

یافتن مشاغل و جایگاه‌های اجتماعی برای افراد فاقد مهارت‌های زبانی کاهش می‌یابد. افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان رشته‌های زبان خارجی به نوبه‌ی خود بر حجم افراد جویای کار و برخوردار از مهارت‌های زبانی افزوده و بازار کار را برای آن‌ها رقابتی ساخته است. تعداد مشاغلی که متقاضیان آن‌ها افزون بر دانستن یک زبان خارجی باید دارای دیگر مهارت‌های کاربردی و فنی باشند، افزایش خواهد یافت. ارتباط و تعامل فرهنگی فارغ‌التحصیلان رشته‌های زبان‌های خارجی با شهروندان دیگر کشورها به طور بالقوه بیشتر از دیگر شهروندان جامعه است.

همان گونه که مشاهده می‌شود، روندهای ذکر شده ارزیابی‌ها و برآوردهایی هستند بر پایه رخدادها که در ذهن ما این گونه و بر پایه‌ای منطقی به هم پیوسته‌اند. روندها توسط آینده‌پژوهان با الهام از رویدادهای اتفاق افتاده تولید می‌شوند و تلاش دارند رویدادها را به گونه‌ای توجیه‌پذیر با هم مربوط کنند و از این رهگذار به تصویری از آینده برسند.

برای آینده‌پژوهی فرهنگی پایش و دیده‌بانی روندهای جزئی و کلان در لایه‌های زیرین یا بالایی برای درک صحیح جریان فرهنگی امروز و نیز داشتن نگرشی واقع‌بینانه از آینده‌ی فرهنگ. مهم و ضروری است.

روندها و به طور ویژه روندهای فرهنگی دارای لایه‌های گوناگونی هستند. در لایه‌های زیرین با روندهای جزئی و کوچک رو به رو هستیم که چه بسا مربوط به قشر خاصی از جامعه و رویدادهای مربوط به آن‌ها باشد. در لایه‌های بالاتر با روندهای کلی‌تر که از برآیند یا پیوند چند روند جزئی‌تر شکل گرفته‌اند، روبه‌رو می‌شویم.

برای آینده‌پژوهی فرهنگی پایش و دیده‌بانی روندهای جزئی و کلان در لایه‌های زیرین یا بالایی برای درک صحیح جریان فرهنگی امروز و نیز داشتن نگرشی واقع‌بینانه از آینده‌ی فرهنگ، مهم و ضروری است. برای مثال، در قلمرو فرهنگ این روندها قابل بررسی هستند: گرایش به نوگرایی، اینترنت و تأثیرات فرهنگی آن بر کاربران، تأثیرات فرهنگی رشد رسانه‌ها، تحول آموزش عالی از شکل سنتی به آموزش مجازی و الکترونیک، تحول کارکردها و نقش اعضای خانواده، تحول در معنای ابزارهای فرهنگی برای انسان امروزی و غیره. یک کاوش جامع و موشکافانه در زمینه‌ی آینده‌ی فرهنگ نیازمند پرداختن به تمامی ریز روندها و کلان روندهای فرهنگی به طور هم‌زمان است، اما در این نوشتار به دلیل محدودیت در حجم مقاله تنها به چند کلان روند می‌پردازیم و مطالعه و بررسی ریز روندها را به خوانندگان گرامی می‌سپاریم.

روندهای تاثیرگذار بر فرهنگ

نخستین مفهومی که در آینده‌پژوهی پیرامون فرهنگ معرفی می‌شود، "رند" است. "رند"، تغییرات پیوسته و منظم داده در بستر زمان است و در بردارنده‌ی سلسله رویدادهایی است که با هم به طور منطقی رابطه دارند. بنابراین، اگر روندی را بشناسیم به شرط ثبات همه شرایط پیشین در آینده، می‌توانیم: رویدادهای مرتبط با آن را پیش‌بینی کنیم، اقدام‌های دیگران را تحلیل کنیم و تصاویر آینده را ترسیم کنیم.

رند در ذهن ما شکل می‌گیرد. آن چه در خارج وجود دارد رویدادها هستند که قابل مشاهده‌اند. برای مثال ممکن است با چند پدیده‌ی قابل مشاهده به این ترتیب رو به‌رو شویم: تعداد کاربران اینترنتی که بر زبان انگلیسی تسلط دارند، نسبت به ده سال پیش ۴۰ درصد افزایش داشته است. نسبت دانش‌آموزان و دانشجویانی که به یادگیری زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم یا زبان خارجی می‌پردازند، در چند سال گذشته افزایش قابل توجهی یافته است. تعامل اجتماعی آن دسته از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها که به یکی از زبان‌های خارجی به ویژه زبان انگلیسی تسلط دارند، نسبتاً بیشتر است و از شانس بیشتری برای یافتن یک شغل مناسب برخوردارند. استعداد عمومی افراد مسلط بر زبان‌های خارجی برای آشنایی با دیگر فرهنگ‌ها به طور بالقوه بیشتر از کسانی است که با این گونه زبان‌ها آشنایی ندارند.

تحلیل روند این پدیده‌ها می‌تواند از این قرار باشد: با ورود هر چه بیشتر افراد مسلط به زبان انگلیسی به عرصه‌ی اجتماع، احتمال

توزیع و عرضه نمونه‌هایی از آن هستند. نظام‌های آموزشی نیز دستخوش تغییر شده‌اند و یادگیری مهارت‌ها جایگزین یادگیری مفاهیم شده‌اند. جوامع امروز بیش از پیش به "فناوران" نیاز دارند. فناوری و به ویژه فناوری‌های فرهنگی بیش از هر زمان دیگری در تمدن معاصر اهمیت یافته‌اند.

نظام‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، باورهای مردم، اخلاق، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی همگی بی‌تردید در رویارویی میان سنت و نوگرایی دچار تحول شده‌اند.

انسان در فعالیت‌های فناورانه محیط را به منظور رسیدن به مقاصد خود تغییر می‌دهد و در این تغییر ارتباط فناوری با مهم‌ترین ویژگی انسان مدرن یعنی گرایش به تغییر بیرونی به جای تغییر درونی، آشکار می‌شود.

فناوری و آینده‌ی فرهنگ

در دنیای امروز شاهد همگرایی بی‌سابقه‌ی فرهنگ و فناوری هستیم. در بسیاری از جوامع توسعه یافته فناوری رمز رسیدن به قدرت و ثروت شده است. در واقع، فناوری، کلید اصلی تغییرات در جامعه‌ی بشری شده است. انسان در فعالیت‌های فناورانه محیط را به منظور رسیدن به مقاصد خود تغییر می‌دهد و در این تغییر ارتباط فناوری با مهم‌ترین ویژگی انسان مدرن یعنی گرایش به تغییر بیرونی به جای تغییر درونی، آشکار می‌شود. از سوی دیگر، جامعه از تأثیرات فناوری‌های نوین دچار تغییر فرهنگی می‌شود. شیوه‌ی زندگی انسان جزئی از فرهنگ اوست و ابزار تا اندازه‌ی زیادی شکل زندگی انسان را تعیین می‌کند. واقعیت این است که با یک تحول فناورانه ابزار و

نوگرایی

به باور کارشناسان علوم اجتماعی، گرایش طبیعی انسان به نو شدن و نوسازی خود و جامعه موتور محرک رشد و تکامل فرهنگی در طول تاریخ بوده است. این گرایش در تاریخ معاصر رشد چشمگیری داشته است. روند نوگرایی به شکل نمایان بر مجموعه‌ی فرهنگ آن هم در معنای عام خود اثر گذاشته است. نظام‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، باورهای مردم، اخلاق، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی همگی بی‌تردید در رویارویی میان سنت و نوگرایی دچار تحول شده‌اند. جوامع گوناگون این رویارویی را به شیوه‌های مختلف و در ابعاد گوناگون تجربه کرده‌اند. برای مثال در برخی جوامع انقلاب‌های سیاسی و اجتماعی سرچشمه‌ی تحول فرهنگی بوده‌اند. عمق و عرصه‌ی این تحولات در هر جامعه متفاوت است و زودگذر بودن یا پایایی تاثیر آن‌ها به میزان امکان‌پذیری و کاربردی بودن تحولات صورت گرفته بستگی دارد.

در زمینه‌ی اقتصادی نیز شیوه‌های دگرگون شده‌ی تولید و تجارت تأثیرات خود را بر فرهنگ بر جای گذاشته‌اند. تجارت الکترونیک، بازاریابی با شیوه‌های تبلیغاتی نوین، روش‌های جدید

در آینده تصاویر (ثابت و متحرک) با در بر گرفتن اطلاعات کافی برای انتقال مفاهیم و تنظیم دیدگاه‌های منطقی، جایگزین نوشتار خواهند شد. رشد قابل توجه اطلاعات غیرچاپی، ذخیره‌سازی و تبادل آن‌ها به ویژه در قالب فایل‌های ویدئویی موضوعی نیست که به سال‌های اخیر محدود باشد. این امر روندی فزاینده را در پی خواهد داشت. سایت YouTube در ماه آگوست ۲۰۰۵، ۵۸ هزار نفر بازدیدکننده داشت. در سال ۲۰۰۷ این سایت پذیرای بیش از ۲۰ میلیون کاربر بود که مشترک خدمات آن شده بودند. در حال حاضر بیش از ۲ میلیارد نفر از تلفن همراه در سراسر جهان استفاده می‌کنند. در سایت MySpace از زمان تأسیس آن در سال ۲۰۰۴ تاکنون بالغ بر ۷۰ میلیون نفر عضو شده‌اند و این رقم در حال رشد است و روزانه به‌طور متوسط ۲۵۰ هزار نفر به این رقم افزوده می‌شود.

برآورد آینده‌پژوهان این است که به زودی نرم‌افزارهای تشخیص صدا جایگزین صفحه کلید خواهند شد و به این ترتیب ما جهانی را پیش رو خواهیم داشت که در آن باورهای سنتی ما درباره‌ی سواد نوشتن دیگر معنا و اعتبار گذشته را نخواهند داشت.

برآورد آینده‌پژوهان این است که به زودی نرم‌افزارهای تشخیص صدا جایگزین صفحه کلید خواهند شد و به این ترتیب ما جهانی را پیش رو خواهیم داشت که در آن باورهای سنتی ما درباره‌ی سواد نوشتن دیگر معنا و اعتبار گذشته را نخواهند داشت. هر چه بگویید بی‌درنگ تایپ خواهد شد و شاید تنها مجبور باشید یکبار متن تایپ شده را برای اطمینان بیشتر بازبینی کنید. خدمت ترجمه‌ی گوگل که هم اینک ترجمه‌ی بسیاری از زبان‌ها به یکدیگر را تحت

شیوه‌ی زندگی انسان‌ها نیز تغییر می‌کند. سبک زندگی انسان نیز به عنوان بخشی از فرهنگ او بر بخش‌های دیگر آن اثر می‌گذارد.

جوامع چه تولیدکننده‌ی فناوری باشند و چه مصرف‌کننده‌ی آن، از تغییرات فناوری اثر می‌پذیرند. این تأثیرات به طور کامل کنترل شده نیست چرا که هیچ کس نمی‌تواند به طور دقیق تمام بازخوردهای فرهنگی یک تحول فناورانه را پیش‌بینی کند (هرچند آینده‌پژوهان باید در این زمینه کوشش کنند). اما تأثیرپذیری جوامع واردکننده‌ی فناوری مضاعف است.

تأثیر فرهنگی - اجتماعی اینترنت با گذشت زمان نمایان‌تر شده است و به اندازه‌ی اهمیت یافته که بسیاری از کشورها از آن به عنوان مهم‌ترین رسانه در شکل‌بخشیدن به ذهنیت فرهنگی جوامع خود بهره‌برداری می‌کنند.

برای مثال، تأثیر اینترنت بر تربیت فرزندان امروزه به یکی از چالش‌های مهم اخلاقی در بسیاری از خانواده‌ها تبدیل شده است. تأثیر فرهنگی - اجتماعی اینترنت با گذشت زمان نمایان‌تر شده است و به اندازه‌ی اهمیت یافته که بسیاری از کشورها از آن به عنوان مهم‌ترین رسانه در شکل‌بخشیدن به ذهنیت فرهنگی جوامع خود بهره‌برداری می‌کنند. دیگر ابزارها و رسانه‌های فرهنگی مانند کانال‌های تلویزیونی ماهواره‌ای، سینما، نشریات، و حتی پوشاک نقش حلقه‌های تکمیل‌کننده‌ی این زنجیره‌ی فرهنگی را ایفا می‌کنند و آحاد جامعه را در مسیرهای فرهنگی متفاوت همراهی می‌کنند.

با توجه به پیشی‌گرفتن فناوری‌های تصویری که نقش فزاینده‌ای در انتقال مفاهیم و افکار مورد نظر بشر یافته‌اند. تصویر عمومی که از آینده‌ی فرهنگ قابل تصور است. بیانگر انقلاب تصاویر و مرگ واژگان و آثار نوشتاری است.

تأثیر زوال نگارش و آثار نوشتاری بر فرهنگ

مروری بر پیشینه‌ی فرهنگ روشن می‌سازد که نوشتار نقش شایان توجهی در شکل‌گیری و تکامل فرهنگ‌های گوناگون داشته است. این امر دست کم در آن چه "فرهنگ مکتوب" نامیده می‌شود، کاملاً نمایان است. با توجه به پیشی‌گرفتن فناوری‌های تصویری که نقش فزاینده‌ای در انتقال مفاهیم و افکار مورد نظر بشر یافته‌اند، تصویر عمومی که از آینده‌ی فرهنگ قابل تصور است، بیانگر انقلاب تصاویر و مرگ واژگان و آثار نوشتاری است.

جایگزینی رنگ‌ها به جای واژگان در جهان سیاست و تجارت چشم‌انداز تازه‌ای را در برابر دیدگان ما قرار داده که حتی تعریف آن با واژگان متعارف و آشنای همیشگی ما کار چندان آسانی نیست. دست کم نمی‌توانیم برای توصیف این وضعیت پیچیده واژه یا اصطلاحی را به آسانی پیدا یا ابداع کنیم.

پایش موسسات انتشاراتی از آن حکایت دارد که میزان تیراژ کاغذی روزنامه‌ها در تمامی کشورهای توسعه‌یافته در حال کاهش است. در عوض، بازتولید مطالب و محتوای روزنامه‌ها به شیوه‌ی الکترونیک به ویژه در قالب وبلاگ‌های خبری رو به افزایش است. برای مثال، در دهه‌ی ۱۹۶۰ از هر ۵ آمریکایی ۴ نفر در روز یک روزنامه می‌خواندند؛ اما هم‌اکنون تنها نیمی از آمریکایی‌ها روزنامه می‌خوانند. روزنامه‌ها رایگان منتشر می‌شوند اما خواننده‌ی چندان‌ی ندارند چرا که اینترنت درجه‌ای برای دستیابی فوری خوانندگان به روزنامه‌ها شده است. داستان‌سرایی ویدیویی به صورت آوا نما، فیلم و کلیپ جانشین داستان‌سرایی‌های دوست‌داشتنی پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها شده است. حجم فروش بازی‌های ویدیویی رایانه‌ای نه به‌عنوان آثار هنری، بلکه به‌عنوان نوعی صنعت فرهنگی تنها در سال ۲۰۰۵ بیش از ۱۰ میلیارد دلار بود. رقابت بر سر به‌کارگیری تصویر به شدت رو به افزایش است و استفاده از کلمات در حال کم شدن است و این تغییر در آینده تشدید خواهد شد.

رایانه‌های برخوردار از توانایی‌های شنیداری و گویایی جای خود را بیش از آن چه که تصور می‌شود باز خواهند کرد و در سال ۲۰۲۵ این گونه رایانه‌ها با استفاده از حسگرهای ویژه عملاً نوشتن را منسوخ خواهند کرد.

پوشش درآورده، تنها نمونه‌ای کوچک از چنین توانمندی بالقوه‌ای است و به زودی شاهد شکل تکامل‌یافته‌ی آن خواهیم بود. زمانی فرا خواهد رسید که حتی افراد بی‌سواد نیز می‌توانند به یاری فناوری‌های دیداری و شنیداری مدرک دکترا بگیرند. تعجب نکنید، زیرا در آن زمان دیگر کلمات چاپ شده نماد و نشانه‌ی دانش نخواهند بود. رویارویی با چنین عصری چندان شگفت‌انگیز نخواهد بود. در آینده ممکن است رُمان‌ها محو شوند و تصور و تخیل جای خود را به تصاویر مجازی فیلم‌های سینمایی و پویانمایی‌های رایانه‌ای بدهد. واقعیت این است که فرهنگ تصویری در حال سیطره یافتن بر کل جهان به بهای از بین رفتن واژگان مکتوب است. ممکن است سواد خواندن و نوشتن و مهارت‌های زبانی و ارتباطی متعارف و سنتی ما اهمیت خود را از دست بدهند.

علت اصلی کاهش رغبت افراد به مطالعه و کتاب خواندن دگرذیسی و تغییر از دنیای نوشتار به مصرف تصاویر فوری در دنیای تصاویر مجازی امروز است.

جای شگفتی نیست که روند مطالعه در میان مردم و در بسیاری از جوامع رو به کاهش نهاده است. صرف نظر از راحت‌طلبی‌های فردی، علت اصلی کاهش رغبت افراد به مطالعه و کتاب خواندن دگرذیسی و تغییر از دنیای نوشتار به مصرف تصاویر فوری در دنیای تصاویر مجازی امروز است. ناخواسته شاهد مرگ آرام و تدریجی فرهنگ روزنامه‌خوانی و روندهای سنتی موسیقی و حتی ویدئو و فیلم خارج از چارچوب مفهومی سابق آن‌ها هستیم. تبدیل آگهی‌های مکتوب به روایت تصویری آن‌ها، و تلاقی مُد با معماری و هنر نوین و

خواندن و نوشتن به شیوه‌ای رسمی و سنتی باشد. نوشتن در سال ۲۰۲۵ یک مهارت تقریباً منسوخ شده خواهد بود. در آن زمان به جای سه مهارت خواندن، نوشتن و حساب کردن؛ آموزش بر مبنای مهارت‌های تفکر انتقادی، تفکر خلاق و مهارت‌های رایانه‌ای ارایه خواهد شد. تسلط بر فناوری اطلاعات و برخورداری از سواد فناورانه جایگزین سواد سنتی خواهد شد. در حقیقت با نوعی فرهنگ تصویری رو به رو خواهیم بود که البته مخاطرات خاص خود را خواهد داشت.

فناوری سبب شده تا ما هرچه بیشتر اعتماد خود را به آن چه که می بینیم از دست بدهیم.

رشد فرهنگ تصویری و پیامدهای آن

یک فرد معمولی در طول روز ده‌ها هزار تصویر را می‌بیند. سیاستمداران نگرانی فراوانی از تصاویر خبری دارند و نهایت تلاش خود را برای کنترل و دستکاری آن‌ها به عمل می‌آورند. در جهان امروز با خلق تصاویر به جای متن، درهایی به سوی درک و بیان مطالب و ایجاد نوعی ارتباط بهتر از چاپ گشوده می‌شود. فناوری سبب شده تا هرچه بیشتر اعتماد به آن چه که دیده می‌شود، کاهش پیدا کند. حرکت از کلمات چاپ شده به دنیای تصویر تاثیر خاص خود را بر فرهنگ دارد. زوال فرهنگ سنتی خواندن و نوشتن و جایگزینی آن با فرهنگ تصویری پیامدهای ناخوشایندی را داشته است. در سال ۲۰۰۵ تقریباً ۱۱ درصد از دانشجویان ورودی سال اول در دانشگاه های آمریکا نیازمند گذراندن مجدد دروس روخوانی بودند و ۱۴ درصد نیازمند گذراندن مجدد دوره‌هایی برای تقویت نوشتن بودند. ضعف توانایی خواندن دانشجویان یک عامل اصلی در اخراج دانشجویان از دانشگاه است. هزینه‌های آموزش در آمریکا سالانه میلیاردها دلار است که ۶۳ درصد آن ضرر اقتصادی ناشی از دانشجویانی است که نمی‌توانند تحصیل خود را با موفقیت به پایان برسانند و مدارک خود را اخذ کنند. تداوم این روند کاملاً محتمل به نظر می‌رسد. بر این اساس، گسترش فرهنگ تصویری با وجود مزایایی که در زمینه‌ی تسهیل انتقال پیام دارد، پیامدهای منفی دیگری دست کم در ابعاد اقتصادی دارد.

امروز مردم دیگر خود را صرفاً مصرف کننده ی اخبار نمی‌دانند؛ بلکه در نقش‌های فعال‌تری ظاهر شده‌اند و خود به تولیدکننده ی خبر مبدل شده‌اند.

به باور مایکل راجرز^۱، یکی از پژوهشگرانی که به مطالعه در این حوزه پرداخته است، در سال ۲۰۲۵ رایانه‌ها متون را برای انسان‌ها می‌خوانند. براساس یک تحقیق، هم اینک تنها ۳۱ درصد از دانشجویان آمریکایی می‌توانند مطالب یک کتاب پیچیده و دشوار را بخوانند و درک کنند. به نظر می‌رسد، در آینده افراد جامعه تنها به خواندن برجسب‌ها، علامت‌ها، پیام‌های متنی و پست‌های الکترونیک کوتاه نیاز خواهند داشت. بنا بر ارزیابی موسسه‌ی آینده در کالیفرنیا، رایانه‌های برخوردار از توانایی‌های شنیداری و گویایی جای خود را بیش از آن چه که تصور می‌شود باز خواهند کرد و در سال ۲۰۲۵ این گونه رایانه‌ها با استفاده از حسگرهای ویژه عملاً نوشتن را منسوخ خواهند کرد و خواندن و نوشتن جای خود را به صحبت کردن و مفهوم "چند حسی"^۲ خواهند داد. در آن زمان فرهنگ‌های گفتاری دوباره بازآفرینی خواهند شد. همان گونه که اتومبیل جایگزین اسب و ارابه شد؛ صحبت کردن، تصویر و فیلم‌های اینترنتی نیز جایگزین متون و رایانه‌های سخنگو جایگزین رایانه‌های متنی خواهند شد.

در آینده‌ی نزدیک به جای این‌که متنی را روی صفحه‌ی نمایشگر مطالعه کنیم، می‌توانیم آن را با صدایی کاملاً شبیه صدای انسان از رایانه‌ی شخصی خود بشنویم و یا برای رایانه دیکته کنیم و صفحه کلید را به کلی کنار بگذاریم.

در آینده‌ی نزدیک به جای این‌که متنی را روی صفحه‌ی نمایشگر مطالعه کنیم، می‌توانیم آن را با صدایی کاملاً شبیه صدای انسان از رایانه‌ی شخصی خود بشنویم و یا برای رایانه دیکته کنیم و صفحه کلید را به کلی کنار بگذاریم. نمونه‌های ساده‌ای از این گونه فناوری‌ها که هم اینک برای بهره‌برداری افراد کم توان یا ناتوان ابداع شده‌اند، نویدبخش واقعی بودن چنین پیشرفت‌هایی هستند. به نظر می‌رسد تا سال ۲۰۲۵ دلیلی وجود ندارد که کسی خواهان یادگیری

1 Michael Rogers

2 Multi-sensing

روزنامه‌ها، و مجلات در حال از دست دادن مخاطبان خود هستند. به طور کلی مفهوم سنتی تلویزیون و نشریات کاغذی رو به افول هستند. در جهان امروز تعداد ناشرانی که آثار خود را به صورت الکترونیکی منتشر می‌کنند، بر آنان که همچنان بر انتشار کاغذی آن‌ها اصرار دارند، پیشی گرفته است. جالب است که در این میان رادیو تقریباً از وضعیت با ثباتی برخوردار بوده است و بسیاری از رادیوها با ارائه خدمات پادکستینگ^۱ توانسته‌اند جایگاه خود را در اینترنت نیز بازبندند. در حال حاضر "رسانه‌های مبتنی بر شبکه"، پررونق‌ترین رسانه‌ها هستند.

در جهان رسانه‌ای امروز نیاز فزاینده‌ای به کسانی احساس می‌شود که می‌توانند در نقش مرجع و راهنمای انتخاب و مصرف محصولات رسانه‌ای و فرهنگی ظاهر شوند.

در جهان رسانه‌ای امروز نیاز فزاینده‌ای به کسانی احساس می‌شود که می‌توانند در نقش مرجع و راهنمای انتخاب و مصرف محصولات رسانه‌ای و فرهنگی ظاهر شوند. ظهور مضامین جهانی در تولید محصولات رسانه‌ای رو به افزایش است. مجلات و روزنامه‌هایی که به دغدغه‌های مشترک جهانی می‌پردازند، بازتاب دهنده‌ی روند رو به رشد و تکامل رسانه‌ها هستند. این روند رو به تکامل تأثیرات گریزناپذیر خود را نه تنها بر فرهنگ‌های محلی و قومی بلکه بر مجموعه‌ی فرهنگ جهانی بر جای خواهد گذاشت.

نتیجه‌گیری

در جهان معاصر فرهنگ تابعی از مولفه‌های گوناگون است که در میان آن‌ها فناوری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. رسانه‌ها نیز نقش شایان توجهی در تکامل و چه بسا دگرذیسی فرهنگی دارند. در چنین شرایطی نوعی انعطاف‌پذیری هوشمندانه در رویارویی با امواج تغییر دهنده‌ی فرهنگ مورد نیاز است. به گونه‌ای که ضمن حفظ هویت و ویژگی‌های فرهنگ ملی از توانمندی لازم برای اجرای موفق تعامل‌های فرهنگی برخوردار شویم. فقر و غنای فرهنگی جوامع بازتابی از تعامل فرهنگی آن‌ها با دیگر ملت‌هاست و در این عرصه‌ی رقابت کسانی پیروزند که هم اینک برای فردای فرهنگ جهانی برنامه‌ریزی و اقدام نمایند. آینده‌پژوهی فرهنگی می‌کوشد فعالیت دانش‌بنیان را جایگزین غفلت‌زدگی و انفعال در قلمرو فرهنگ نماید.

منابع:

1. Ramos, J.R. (2003). From Critique to Cultural Recovery, obtained from the AFI web site at: <http://www.swin.edu.au/afi>
2. Hayduk, H. (1998). Organizational Culture Barriers to Knowledge Management. In E. Hoadley and I Benbasat (Eds.), Proceedings of the Fourth Americas Conference on Information Systems, pp. 591-593.

مأخذ: پدram، عبدالرحیم. فرهنگ و آینده‌پژوهی، دی ماه ۱۳۸۸

جایگاه رسانه در آینده‌ی فرهنگ

در دو دهه‌ی اخیر شیوه‌ی اطلاع‌رسانی متحول شده است. در واقع به کمک فناوری‌های نوین، چگونگی تدوین و روایت اخبار و اطلاعات تغییر بنیادین یافته است. بازیگران تازه‌وارد و با نفوذی که به خاطر افزایش انعطاف‌پذیری فناوری اطلاعات حضور قوی‌تر و پایدارتری در فضای رسانه‌ای پیدا کرده‌اند، به میدان آمده‌اند. نوع و ماهیت فعالیت رسانه‌ها، چه از نظر محتوا و چه از حیث شیوه‌ی توزیع محصولات رسانه‌ای، همگام با تغییر جهان دگرگون شده است.

تا یک دهه‌ی پیش مردم تنها دریافت‌کننده‌ی اخبار و اطلاعات بودند، در حالی که امروز مردم دیگر خود را صرفاً مصرف‌کننده‌ی اخبار نمی‌دانند؛ بلکه در نقش‌های فعال‌تری ظاهر شده‌اند و خود به تولیدکننده‌ی خبر مبدل شده‌اند. در دنیای امروز مردم شخصاً اقدام به تولید و ویرایش خبر می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی این گرایش را تقویت و تشدید کرده‌اند. افراد می‌توانند با عضویت در این گونه شبکه‌ها نه تنها به مخابره‌ی متن خبرهای خود مبادرت نمایند، بلکه می‌توانند فایل‌های صوتی و تصویری را نیز (اعم از عکس یا ویدئو) با دیگران به اشتراک بگذارند و در همان شبکه‌ها از اخبار تولید شده توسط دیگر اعضای شبکه‌های اجتماعی استفاده کنند. این یعنی "باز یافت خبر"، پدیده‌ای که تا یک دهه‌ی پیش هیچ مفهومی از آن برای ما قابل درک نبود. به این ترتیب، تعداد برداشت‌ها و نوع آگاهی‌ها در سطح جامعه غیریکنواخت و ناهمگن شده است.

به دلیل گسترش کانال‌ها و مجاری خبری کنترل افکار عمومی دیگر کار چندان آسانی نیست. نمی‌توان رویدادهای خبری را از چشم و گوش مردم پنهان ساخت. در جهان امروز سانسور خبری بیشتر به امری مضحک و یک شوخی ناشیانه شباهت دارد. البته شاید این امر خود به نوعی هرج و مرج رسانه‌ای و خبری بیانجامد. عدم جداسازی اخبار واقعی از اخبار دروغین و تبلیغات جهت‌دار به طور حتم پیامدهای گریزناپذیری را برای مخاطبان خواهند داشت. پایش‌های رسانه‌ای نشان می‌دهد به جز بخش آنلاین و سایت‌های اینترنتی، تقریباً تمامی بخش‌های رسانه‌های خبری اعم از تلویزیون‌های کابلی و ماهواره‌ای،

یک آینده‌پژوه

برتراند دو ژوونل

Burtrand de Jouvenel

پیشرفت و تکامل دانش و هنر آینده‌پژوهی مرهون تلاش و زحمات اندیشمندانی است که با آفرینش آثار علمی ارزشمند نقش شایان توجهی در پی‌ریزی بنیان‌های معرفتی آن داشته‌اند. یکی از این ژرف‌اندیشان برتراند دو ژوونل است.

برتراند دو ژوونل (۱۹۰۳-۱۹۸۷) یک فیلسوف، اقتصاددان سیاسی و آینده‌پژوه سرشناس فرانسوی بود. وی نه تنها یک شخصیت کلیدی در جنبش جهانی آینده‌پژوهی به شمار می‌آید، بلکه به منزله‌ی پلی میان ابعاد گوناگون آن نیز محسوب می‌شود. نوشته‌های او زمینه‌ای را برای تلافی دیدگاه‌های آینده‌پژوهان علم‌گرا (بیشتر آمریکایی) و مشتاق بهبود روش‌شناسی با آینده‌پژوهان فلسفی‌تر و نوع‌دوست‌تر (بیشتر اروپایی) ایجاد کرد. ژوونل و همسرش هلن، انجمن بین‌المللی آینده‌پژوهان را پایه‌گذاری کردند که هم‌اکنون پسرشان هوگو آن را اداره می‌کند. ژوونل هم‌چنین در بنیان‌گذاری فدراسیون جهانی آینده‌پژوهی نقشی کلیدی ایفا کرد.

برتراند دو ژوونل فرزند هنری دو ژوونل و سارا بواس، دختر یک صنعت‌گر بود. پدر ژوونل در سال ۱۹۱۲ سارا را طلاق داد و با نویسنده معروف فرانسوی کولت ازدواج کرد. برتراند الهام بخش یکی از شخصیت‌های زمان «شری» نوشته‌ی کولت شد. مادر ژوونل یکی از هواداران استقلال چکسلواکی بود و به همین خاطر برتراند دو ژوونل فعالیت شغلی خود را به عنوان منشی مخصوص اولین نخست‌وزیر چکسلواکی آغاز کرد. وی در سال ۱۹۴۷ به همراه اقتصاددانان معروفی مانند فردریک هایک، ژاک روف، و میلتون فریدمن، «انجمن مونت پلرین» را بنیان نهاد. پس از آن نیز به اتفاق همسرش انجمن بین‌المللی آینده‌پژوهان را تاسیس کرد. این انجمن فصل‌نامه‌ای به نام «فوتوریبل» را منتشر می‌کند و افزون بر پاریس، در سایر نقاط فرانسه نیز نشست‌ها و همایش‌هایی را برگزار می‌کند.

دو ژوونل جزو معدود روشنفکران فرانسوی بود که توجه ویژه‌ای به نظریه اقتصاد و اقتصاد رفاه داشتند. مفهومی که در نیمه‌ی نخست قرن بیستم در کشورهای اتریش، ایتالیا، بریتانیا، و ایالات متحده ظهور و گسترش یافت. تسلط دو ژوونل بر علم اقتصاد را می‌توان در کتاب «اخلاق توزیع مجدد» به خوبی مشاهده کرد.

دوژوونل به اتفاق گاستون برژه و پیر ماسه جزو معماران فکری و عملی سازندگی فرانسه پس از پایان جنگ جهانی دوم بودند. همان گونه که الینورا باربیری مازینی، مادر آینده‌پژوهی و از بنیان‌گذاران فدراسیون جهانی آینده‌پژوهی، خاطر نشان می‌کند؛ تأثیرات عمیق و ظریف تفکر دوژوونل را می‌توان در آثار مکتوب و فعالیت‌های عملی او در حوزه‌ی آینده‌پژوهی در سراسر جهان مشاهده کرد. وی که به عنوان یک اقتصاددان در دانشگاه‌های کمبریج، آکسفورد، و برکلی تدریس می‌کرد تعهد خاصی به تقویت مبانی فکری و معرفتی آینده‌پژوهی به عنوان یک فعالیت دانشگاهی و روشنفکرانه داشت. دانش عمیق، گسترده و دایره‌المعارف گونگی دو ژوونل در رشته‌های مختلفی مانند جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، و اقتصاد به اندازه‌ای بود که می‌توانست با قدرت خلاقانه‌ی خود حتی فلاسفه و متفکرترین را مجذوب آثار خود کند.

دو ژوونل در کتاب «درباره قدرت» که در سال ۱۹۴۵ آن را منتشر ساخت، تلاش کرد پدیده‌ی قدرت را از درون توضیح دهد و به جای تأثیرات مادی، تأثیرات معنوی قدرت بر انسان‌ها را برجسته سازد. در آن زمان اروپا به تازگی تجربه وحشتناک یک جنگ جهانی را پشت سر

گذاشته بود و افرادی مانند دو ژوونل می‌خواستند با جست و جو و به عبارت دقیق‌تر گمانه‌زنی درباره آینده‌های بدیل مسیر آینده‌ی کشور خود را ترسیم کنند.

دوژوونل عمداً از کاربرد واژه‌ی «پیش‌بینی»^۱ پرهیز می‌کرد و قصد داشت که واژه «گمانه‌زنی»^۲ را جا بیاندازد. گمانه‌زنی به تعبیر او هنر نفوذ به آینده و برآورد کردن آن با بهره‌گیری از روش‌های احتمالی بود و بنابراین نباید آن را یک دانش یا حقیقت تلقی کرد. نیاز به چنین تلاش روشنفکرانه‌ای در آن زمان به شدت احساس می‌شد چرا که دنیا شاهد تغییر و تحولات بسیار سریعی به ویژه از نظر فناوری بود. اصطلاح «گمانه‌زنی» نخستین بار در سال ۱۹۶۴ همزمان با چاپ نسخه‌ی فرانسوی کتاب «هنر گمانه‌زنی» مطرح شد. به باور دوژوونل گمانه‌زنی با پیش‌بینی کاملاً تفاوت دارد. در حالی که پیش‌بینی نشانگر دانشی درباره "آن چه رخ خواهد داد" است، گمانه‌زنی را نه باید علم دانست و نه آینده‌شناسی. بلکه هنر تامل دورنگر و ارایه‌ی دلایل عقلانی و نه صرفاً انتزاعی درباره‌ی چیرستی روندهای مربوط به آینده‌ی بشریت و توسعه‌ی اجتماعی است. کتاب کلاسیک «هنر گمانه‌زنی» حاوی مبانی معرفتی آینده‌پژوهی بود و درباره امکان مطالعه‌ی آینده و سودمندی آن به خوبی بحث کرده بود. هنرگمانه‌زنی از این لحاظ قابل توجه است که آینده‌پژوهی را یک علم نمی‌داند، بلکه آن را یک هنر تلقی می‌کند. البته امروز پذیرفته شده است که، آینده‌پژوهی مانند مدیریت هم علم است و هم هنر. شک و تردید، مراقبت و توجه، و کاربرد تحلیل‌های روش‌مند درباره آینده ارکان اساسی تفکر دوژوونل را تشکیل می‌دادند.

در سال ۱۹۶۰ برتراند دوژوونل تصمیم گرفت پروژه‌ای را آغاز کند تا جنبش آینده‌پژوهی فرانسه را در میان پژوهشگران سراسر جهان مطرح نماید. پروژه‌ی دوژوونل، که با حمایت مالی بنیاد فورد انجام شد، فوتوریل^۳ نام گرفت که در واقع یک نشریه‌ی آینده‌پژوهی و شامل سلسله مقالاتی بود به قلم اندیشمندان برجسته درباره وقایعی که شاید در آینده به ویژه در حوزه‌ی سیاسی رخ دهند. دوژوونل و همکارانش به روش‌های آینده‌اندیشی علاقه‌مند شدند و همایش‌های متعددی درباره‌ی روش‌شناسی آینده‌پژوهی برگزار کردند. دوژوونل معتقد بود که کندوکاو ابعاد مختلف آینده از جمله نیازهای حیاتی انسان است. انسان‌ها در واقع همیشه در تلاش هستند با توسل جستن به سنت‌ها یا قوانین، خود را در برابر آینده‌ی مبهم حفظ کنند.

فوتوریل در تفکر دوژوونل معرف یک مفهوم یا رویکردی بسیار مهم در قبال آینده است. اگرچه در دنیای انگلیسی زبان این واژه زیاد جا نیفتاد، باید گفت که منظور از آن بررسی پیامدهای مستدل گمانه‌زنی است. به بیان دیگر برآورد کردن یک آینده‌ی منفرد ممکن نیست چرا که آینده‌های ممکن متعددی وجود دارند. حتی همان گونه که جان مک‌هیل، آینده‌پژوه آمریکایی تأکید می‌کرد، به تعداد انسان‌ها آینده‌های متعددی وجود خواهند داشت و این یعنی احترام گذاشتن به توان و ظرفیت یکایک انسان‌ها برای برآورد کردن آینده. طبیعی است هنگامی که آینده‌های فراوانی وجود دارند، می‌توان نتیجه گرفت که دامنه‌ی انتخاب انسانی نیز بسیار گسترده است. از این رو باید به کرامت انسان و ظرفیت انتخاب او احترام گذاشت. اگرچه واژه‌ی فرانسوی فوتوریل آن گونه که انتظار می‌رفت در محافل انگلیسی زبان پذیرفته نشد، اما جالب است که مفهوم «آینده‌ها» به جای «آینده» به خوبی در ادبیات آینده‌اندیشی پذیرفته شد.

دوژوونل با تاسیس کمیته پژوهشی آینده‌اندیشی در انجمن بین‌المللی جامعه‌شناسی در دهه‌ی ۱۹۷۰ به تقویت نگاه به آینده در محافل تخصصی جامعه‌شناسی خدمت بزرگی کرد. جامعه‌شناسان در آغاز علاقه‌ای به آینده‌پژوهی نداشتند و لزوم تفکر درباره آینده را نمی‌پذیرفتند. این دقیقاً همان نکته‌ای است که جامعه‌شناس و آینده‌پژوه برجسته، وندل بل، در کتاب دو جلدی خود «بنیان‌های آینده‌پژوهی» به آن می‌پردازد. یکی از جامعه‌شناسان برجسته‌ای که به فراخوان دوژوونل پاسخ مثبت داد، دانیل بل بود که بعدها با نظریه‌پردازی‌های خود درباره فرارسیدن جامعه به عصر فراصنعتی به شهرت دست یافت.

یکی دیگر از آثار مهم دوژوونل که به پیشبرد جنبش آینده‌نگری کمک زیادی کرد، کتاب «تمدن قدرت» بود که در سال ۱۹۷۶ منتشر شد. وی در مقدمه‌ی کتاب خود به خوانندگان خود می‌گوید:

1 forecast
2 prediction
3 Futuribles

«من در طی زندگی طولانی خود هیچگاه نتوانسته‌ام بر یک رشته علمی خاص متمرکز شوم. همیشه به همه‌ی پدیده‌های دوران خود در گسترده‌ترین معنای آن‌ها علاقه‌مند بوده‌ام. به خاطر این توجه گسترده‌ام نتوانسته‌ام در ذهن خود ایده‌های خاصی درباره تمدن بسازم و زندگی خود را درون آن‌ها توسعه دهم. بنابراین تلاش می‌کنم که در این کتاب نیز برخی از مهم‌ترین ابعاد تمدن بشری را که در ذهنم نقش بسته‌اند، در کانون توجه قرار دهم. مواردی که حاصل تجارب زندگی من بوده‌اند و نشانگر خط سیر فکری من هستند.»

کتاب «تمدن قدرت» سرشار از تفکر آینده‌نگر و آکنده از موارد گمانه‌زنی و برآورد آینده است. دو ژوونل ضمن بررسی عمیق قدرت انسان‌ها برای ساختن آینده‌ی مطلوب نشان می‌دهد که ظرفیت واقعی ساختن آینده در صورت مساوی نبودن فرصت‌ها و آموزش تا چه اندازه محدود خواهد شد.

الینورا مازینی معتقد است که یکی از درس‌های مهم دو ژوونل برای همه‌ی آیندپژوهان، تواضع و فروتنی پژوهشگر است. چنین تواضعی موجب تداوم در پژوهش و کنار آمدن با شک و تردیدهایی می‌شود که در حوزه‌ی علوم اجتماعی شامل نیازها، علایق، انتظارات و هراس‌های بشری هستند. در واقع آیندپژوهان در راه جست و جوی آینده‌های ممکن، محتمل، و مطلوب باید کاملاً متواضع بوده و به دیدگاه‌های دیگران درباره‌ی آینده خوب گوش دهند. این دیگران می‌توانند حتی کودکان و همه‌ی اشخاصی باشند که به هر دلیلی صدا و خواسته‌هایشان از آینده شنیده نمی‌شود.

آموزه‌های دو ژوونل درباره لزوم تحلیل‌های انتقادی، شک و تردید درباره آینده‌ها، و روشمندی آیندپژوهی اهمیت فراوانی دارند. مبانی فکری و معرفتی پیشنهادی او برای آینداندیشی را که می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد:

- گمانه‌زنی درباره آینده و اهمیت نگرش احتمالی؛
- فوتوریل به عنوان آینده‌های ممکن فراوان؛ و
- قدرت بشری شامل داشتن قدرت و اعمال آن

در تقابل با اکثر رویکردهای فناورانه و نخبه‌گرای مکتب آمریکایی آینداندیشی قرار می‌گیرند. دقیقاً به همین خاطر است که آرا و نظرات دو ژوونل در بین کشورهای آمریکای لاتین، آفریقا، و بخش‌هایی از آسیا مورد استقبال متفکران آیندپژوه قرار گرفت.

خاویر مدینا واسکوئز، آیندپژوه و استاد آیندنگر کلمبیایی، معتقد است که دوژوونل برای آیندپژوهان جوان آمریکای لاتین یک الگوی افسانه‌ای به شمار می‌رود. شهرت و نفوذ وی در میان این آیندپژوهان بیشتر به خاطر مسیر زندگی شخصی او و هم‌چنین پیشنهادهای مکرر او برای چرخش به سوی آینده به جای گذشته در مطالعات و پژوهش‌های علوم اجتماعی است. او افزون بر این، سمبل امیدواری به آینده و به چالش گرفتن آینده‌های نامطلوب بود. به نظر دو ژوونل انسان‌ها نباید خود را در چارچوب بسته‌ی تکرار گذشته محبوس کنند، بلکه باید به کشف آینده‌های ممکن بپردازند و برای ساختن آینده‌های مطلوب تلاش کنند.

دو ژوونل بنیان فکری مستحکمی را پایه گذاری کرد که آیندپژوهی را به فعالیت فکری مهمی در فرانسه و حتی در ایتالیا، ایالات متحده، و سایر نقاط جهان تبدیل کرد. در پرتو تلاش‌های دو ژوونل و هم‌فکرانش، اکنون آینده صرفاً عرصه‌ای متعلق به دانشمندان محسوب نمی‌شود، بلکه حوزه‌ی تامل هنرمندان، فیلسوفان، و شاید بیش از همه، قلمرو تک تک انسان‌هایی است که در خلوت خود برای پی‌ریزی آیندپژوهی بهتر و با شکوه‌تر برنامه‌ریزی می‌کنند. آینده به کسانی تعلق دارد که به آن می‌اندیشند و آن را می‌سازند.

منبع: دایره‌المعارف آینداندیشی، آتی‌نگار، (با اندکی تغییر و ویرایش)

قابل توجه آیندپژوهان گرامی

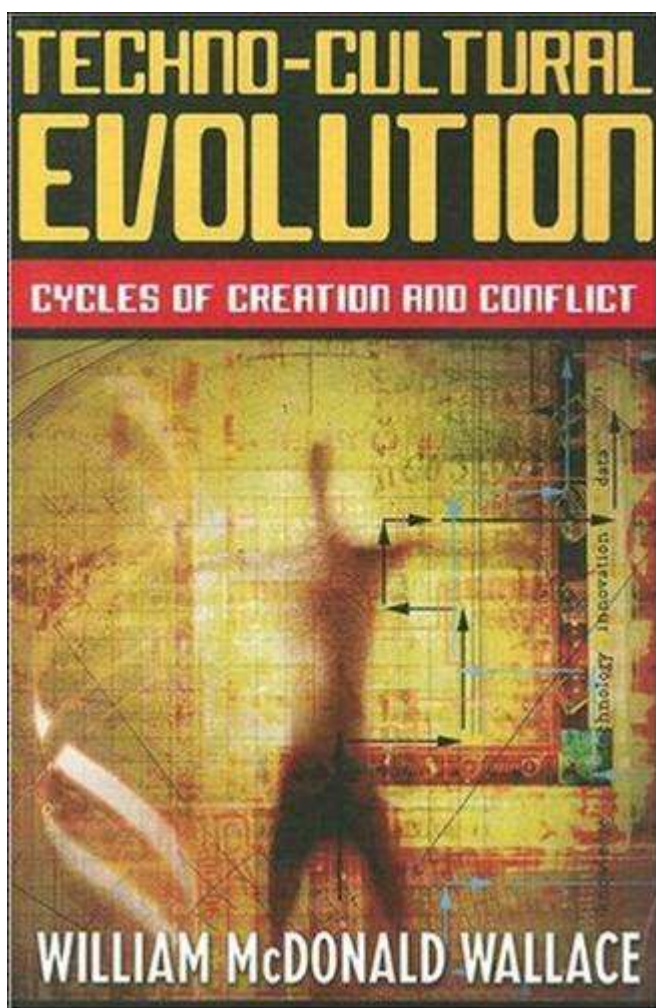
ماهنامه‌ی الکترونیکی انجمن آینده‌نگری ایران رسانه‌ای برای آگاهی‌رسانی، ترویج اصول و مبانی آیندپژوهی و نیز یادآوری ضرورت آیندنگری علمی در میان آحاد جامعه است. بدینوسیله از آیندپژوهان و آینداندیشان گرامی دعوت می‌شود در صورت تمایل نسبت به بازتاب یافتن دستاوردهای فعالیت‌های علمی - تحقیقی خود در قلمروهای اجتماعی، علمی، اقتصادی و فناورانه که آگاهی عمومی پیرامون آن‌ها را مناسب می‌دانند، شرح مختصری از فعالیت‌های یاد شده را برای درج در شماره‌های آتی این نشریه به دبیرخانه‌ی انجمن آینده‌نگری ایران به این نشانی الکترونیکی ارسال فرمایند:

info@iranfsa.ir

معرفی کتاب

تکامل فناوریانه - فرهنگی: چرخه‌های آفرینش و

برخورد

نویسنده: ویلیام مک دونالد والاس

زبان: انگلیسی

شابک: ۹۷۸۱۵۹۷۹۷۱۰۷۲

ناشر: انتشارات پوتومک

تاریخ نشر: ۲۰۰۷/۵/۳۱

تعداد صفحات: ۲۸۸ صفحه

تکامل از زمان‌های دور تا کنون رفتار انسان را شکل داده است. روشن است که فرهنگ نیز توسط فرآیند مشابهی تکامل می‌یابد. با این وجود، ما به تازگی دریافته‌ایم که تکامل بر اساس انتخاب طبیعت فرآیند همیشگی آن گونه که داروین گمان می‌کرد، نیست. در مقابل فرایندی دو بخشی از تغییر و ثبات است که "تعادل نشانه‌دار" نامیده می‌شود و گزینش طبیعی به طور عمده روی مرزهای تغییر عمل می‌کند.

با در نظر گرفتن تازه‌ترین درک زیست‌شناسان از تکامل، روشن می‌شود که فرهنگ نیز به شیوه‌ی مشابهی تکامل می‌یابد. این موضوع مهمی است، زیرا طی ۳۰۰ هزار سال گذشته بخش اعظمی از تکامل و تغییر رفتار انسان در فرهنگ ما اتفاق افتاده است نه در ژن‌های ما. با آگاهی از فرآیندهایی که فرهنگ از خلال آن‌ها تکامل می‌یابد، سرچشمه‌ی بسیاری از مسایل کنونی ما شناسایی می‌شود، هم درون فرهنگ‌ها و هم بیرون از آن‌ها. مک دونالد والاس معتقد است که فناوری‌های نوین تکامل فرهنگی را مانند تغییر و جهش ژنتیکی در دی. ان. ای ما سرعت بخشیده‌اند. مساله این است که فناوری اینک آن قدر سرعت یافته که بار بیش از حد تحملی را بر سراسر جهان تحمیل کرده است و به برخورد انجامیده است. تکامل فناوریانه - فرهنگی بر مبنای دیدگاه نویسندگانی بنا شده است که اندیشه‌ی آن‌ها در کتاب‌های پر فروشی مانند "تفنگ‌های الماس نشان"، "میکروپها" و "فولاد فروپاشی" بازتاب یافته است. آن‌ها بر این باور هستند که این فرایند تکاملی برای تمامی نسل‌های آینده معنادار خواهد بود. در حقیقت این ما هستیم که با کنش‌های فرهنگی و فناوریانه‌ی امروز خود تا اندازه‌ای مسیر تکامل فرهنگی نسل‌های آینده را تعیین می‌کنیم، همان گونه که نسل‌های پیشین چنین اقدامی را در مورد ما انجام دادند.

فرایند آگاهانه‌ی تکامل فرهنگی آن را از نوع ناآگاهانه‌ی آن متمایز می‌سازد. در فرایند آگاهانه انسان به عنوان بازیگر اصلی نقشی کُنش‌گرانه دارد. گسترش آگاهی فرهنگی و درک تکامل فرهنگی به واسطه‌ی برخورداری از رویکردی آینده‌گرا، روشن‌گر موقعیت‌های فرهنگی در حال ظهور خواهد بود. این فرایند انسانی - فناوریانه، گسترش ادراکات محیطی و افزایش توانایی تفکر را به همراه دارد. به باور مک دونالد والاس، چهار کارکرد کلیدی آینده‌نگری فرهنگی شامل: ارزیابی پیامدهای احتمالی عملکردهای فرهنگی، تصمیم‌های فرهنگی، پیش بینی مسایل فرهنگی پیش از وقوع آن‌ها و تعمق درباره‌ی نشانه‌های کنونی دگرگونی‌های فرهنگی احتمالی آینده و پیش بینی جنبه‌های فرهنگی مطلوب جوامع آینده است.

گشت و گذار اینترنت

شرایط دشوار اقتصادی در سال‌های اخیر موجب شده تا بسیاری از کارفرمایان به کاهش مزایای شغلی و امکانات موجود در فضاهای کاری که پیش از این در سازمان‌ها متعارف بودند، روی آورند. ۲۱ مورد از مزایایی که به تدریج از سازمان‌ها حذف می‌شوند در اینجا موجود است:
<http://money.usnews.com/money/retirement/articles/2011/07/22/21-workplace-benefits->

زبان انگلیسی آینده‌ی مهمی خواهد داشت. این موضوع کتابی است که به تازگی توسط رابرت مک کرام به رشته‌ی تحریر درآمده است. این که زبان انگلیسی امروزه به عنوان زبانی بین‌المللی جا افتاده، مجوزی برای حفظ جایگاه آن در آینده نیست.
<http://www.wfs.org/content/futurist/september-october-2011-vol-45-no-5/uncertain-future-english-language>

ریچارد راملت استاد دانشگاه یو سی ال ای در رشته‌ی مدیریت است. تخصص اصلی او تدوین استراتژی است. او به تازگی کتاب ارزشمندی را با عنوان "استراتژی خوب، استراتژی بد" منتشر کرده است. وبلاگ او را می‌توانید در این نشانی مطالعه کنید:
<http://www.strategyland.com/>

کنفرانس سالانه‌ی انجمن آینده‌ی جهان سال آینده در شهر تورنتو واقع در ایالت انتاریو کانادا برگزار خواهد شد. عنوان کنفرانس "رویاپردازی، طراحی، توسعه و ارایه" است که بیشتر بر مفهوم تغییر و کاربردهای فناوری در راستای تغییر اجتماعی متمرکز است.
<http://www.wfs.org/content/worldfuture-2012>

نشر الکترونیک بازار نشر چاپی و کاغذی را کساد کرده است. این روند ادامه دارد و در حال حاضر برخی از ناشران سنتی را تا مرز ورشکستگی به پیش برده است. این گونه ناشران یا ناگزیر به تعطیلی شده‌اند و یا با تغییر رویکرد سعی در ارایه‌ی محصولات الکترونیکی دارند.
<http://www.woodburybulletin.com/event/article/id/38740/>

راس داوسن یکی از آینده‌پژوهانی است که دیدگاه‌های جالبی را درباره‌ی فناوری‌های پیشرفته مطرح کرده است. تمرکز فعالیت او بر آینده‌ی کسب و کار و شبکه‌سازی‌های حرفه‌ای و رسانه‌ای است. وبلاگ او را می‌توانید در این نشانی بیابید:
<http://rossdawsonblog.com/weblog/>

دنیای مجازی

فرهنگِ باز

<http://www.openculture.com/>

هدف کلمن از انجام این کار دسترس‌پذیر ساختن محتوای آموزشی و فرهنگی وب سایت‌ها و وبلاگ‌هایی است که مطالعه و استفاده از آن‌ها برای اهداف آموزشی مفید است. او این کار را صرف نظر از منافع مادی و تنها بنا بر علاقه‌ی شخصی خود انجام می‌دهد و به همین دلیل است که بسیاری از کاربران او را دکان‌دار فرهنگ یا آموزش نمی‌دانند و پیوسته از سایت او بازدید می‌کنند.

کلمن ماهانه پذیرای ۳۲۵ هزار بازدیدکننده در وب سایت فرهنگِ باز است و در حال حاضر بیش از ۷۰ هزار نفر مشترک خبرنامه‌ی الکترونیکی او هستند که به صورت رایگان به نشانی پست الکترونیکی آن‌ها ارسال می‌شود.

کلمن شخصاً به آینده‌پژوهی و آینده‌پژوهان علاقه‌مند است و بخشی از طبقه‌بندی موضوعی سایت خود را به دانش و فناوری به ویژه با گرایش به آینده اختصاص داده است.

دن کلمن^۱ وبلاگ‌نویس خوش ذوقی است که در چند سال اخیر مخاطبان بسیاری را در سراسر جهان مجذوب نوشته‌های خود در حوزه‌های آموزش و فرهنگ کرده است. او سرانجام تصمیم گرفت وبلاگ خود را به وب سایتی با موضوع فرهنگ تبدیل کند و آن را در نشانی بالا راه‌اندازی نمود.

وب سایت او با عنوان "فرهنگِ باز" دربردارنده‌ی مطالب مفید و متنوعی است که عمدتاً بر آموزش به ویژه آموزش زبان‌های خارجی و محصولات و صنایع فرهنگی متمرکز است. کلمن بخشی از وقت خود را صرف گشت و گذر در اینترنت می‌کند تا کتاب‌های الکترونیکی (اعم از متنی و صوتی) و ویدئوهای مفید آموزشی را بیابد و پیوندهای اینترنتی آن‌ها را جهت بارگذاری رایگان کاربران در سایت خود درج نماید.

1 Dan Colman

Futures Studies And Culture

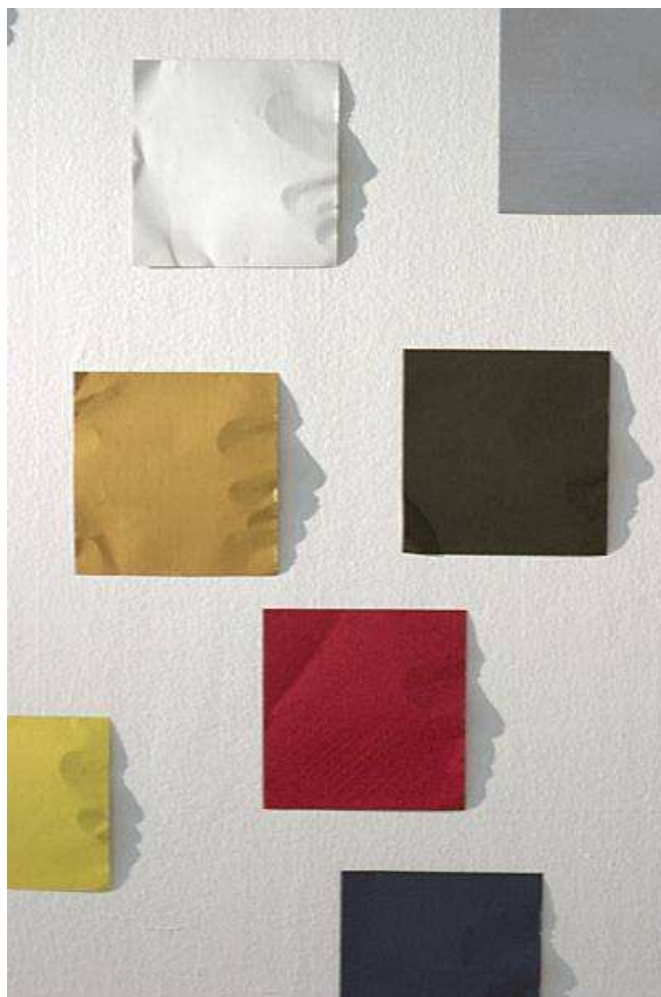
The importance and urgency of research on the future of culture in our contemporary world is no longer a friendly recommendation, but an undeniable necessity. Many countries that have concerns over the futures of their nation's culture either have developed comprehensive cultural studies programs or have begun to study the future of their nations' cultures. The effective factors of cultural futures, cultural trends, technologies and industries are studied in these programs and a set of useful policies are developed to make reliable opportunities available for building preferred cultural futures.

The futurists, who regularly observe alternative futures including cultural futures, devote a number of their efforts to the identification of cultural futures and helping the society's decision makers and planners to plan for desired cultural futures. What has introduced the research on the future of culture as an attractive field of study is the concept of "change". Culture is a changing and changer phenomenon. It is impressed by social factors, in turn. The futurists believe that a set of social change factors embrace the cultural change like: industrial and economic capabilities, enterprise market and job opportunities, "geographical, political and social conditions", natural resources and reserves, the society's scientific and technological developments, knowledge economy and the society's model of consumption in different fields.

The first question that is addressed in cultural futures studies is: "How can we determine the roles of aforementioned factors in cultural shifts?" The cultural futurists extract definite models from a huge amount of data and information. These models show how small and big cultural shifts can make different cultural futures and their final outcome tells us that the world is going toward a global joint culture.

According to the futurists, globalization is a phenomenon that is covering different aspects of humans' lives in a growing manner. Of course, the way of becoming affected by globalization is different in every society. However, globalization is a topic that should be studied in cultural futures studies. It can be said that the future of culture is hidden in the globalization. Cultural synergy, cooperation and competition become meaningful in the light of globalization.

Talking about the globalization, we may face with different points of view. Some regard it as a phenomenon conflicting with the survival of national and local cultures and others think that it can empower the promotion of local and ethnic cultures among other nations. Of course, the globalization is regarded as the facilitator of cultural interactions and thereby the cultural evolution in the eyes of academicians.

Contents

Editorial

A general review is given on the relation of FS with the culture...

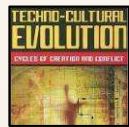
Futures Studies and Culture

Cultural futures studies deals with cultural trends that may shape different cultural futures...

A Futurist

Burtrand de Jouvnel is introduced to our readers as a pioneer futurist...

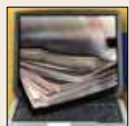
Book Review

Techno-Cultural evolution is the book that is reviewed in this issue...

Web Surfing

A number of useful futures links are introduced here...

Virtual World

The Open Culture website is reviewed ...

Editorial

The Technology Acquisition Indicator (TAI) has become relatively important compared with other conventional indicators such as Human Development Indicator (HDI) as it deals with the development of human skills in addition to the innovation and development of different technologies. In this sense, the development and evolution of technologies, especially cultural ones have come under futurists' studies who are forecasting future technologies. The turning point of that importance is the unprecedented convergence of "information" and "technology". It has crafted culture not just as a theoretical concept, but as an applied subject among the citizens.

On the other hand, the sustainable development cannot be separated from the culture. Different societies' efforts toward progress and development is an admirable mix of rationality, experience, motivation, sensation, survival, combat and effort that becomes meaningful under the light of culture and is reflected differently in every society. The identification of cultural industries adaptable with each society's needs for development through cultural foresight and comparing them with current and future cultural trends may help defining new goals and redefining past objectives.

According to cultural experts, culture has three layers in societies or organizations: basic assumptions (internal layer), values and norms (middle layer) and cultural products or goods (external layer). Social change process begins with cultural products and their methods of production, distribution and consumption. Today, world conditions are shaped in a manner so that technology is the beginning point of cultural revolution, because the manipulation of internal layer can be accomplished by changing external layer. Meanwhile, attaining cultural development goals can be practiced by altering middle and external layers of culture. Internet is a perfect example of this undeniable reality. Different applications of the Internet in external layers have made their inevitable positive and negative impacts on internal layers of many cultures.

Cultural futurists study the cultural trends, extrapolate them and develop cultural models that define the future application of cultural technologies in every society. The sound implementation of this process can facilitate the cultural revival of societies according to new conditions and also reflect the art of cultural foresight. Futures studies and culture have a friendly relationship. The cultural futurists never let themselves determine the people's cultural interactions. Instead, they respect the people's right of choice in choosing and using different cultural models and help them find proper and advanced cultural patterns and industries by developing relevant visions for themselves.

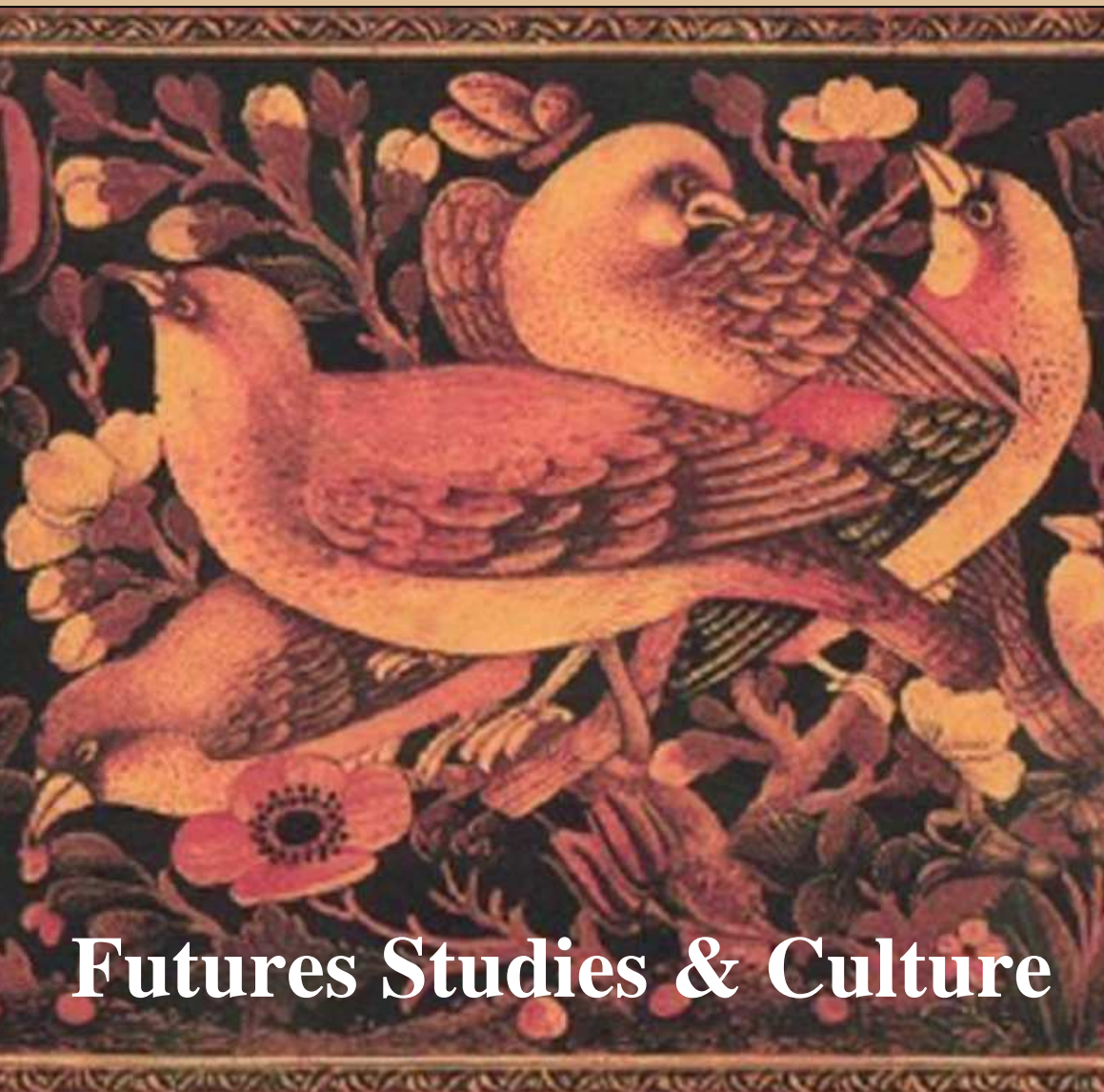
Iranian Society of Futures Studies

E-Monthly

No. 14, August 2011

In this Issue:

- Editorial
- Futures Studies & Culture
- A Futurist
- Book Review
- Web Surfing
- Virtual World
- English Abstract

Futures Studies & Culture

Iranian Society of Futures Studies E-Monthly
On Futures Studies

Editor: Bayazid Mardukhi, member of the board of trustees at ISFS

For all of the members and who are interested in Futures Studies
www.iransfa.ir

